

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 610/2017-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. októbra 2017 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti Generali Poist'ovňa, a. s., Lamačská cesta 3/A, Bratislava, zastúpenej advokátkou JUDr. Gabrielou Reichovou, Pavla Mudroňa 26, Martin, pre namietané porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 5 Co 195/2014-98 z 19. januára 2016 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Cdo 107/2016 z 23. marca 2017 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti Generali Poist'ovňa, a. s., o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) 19. júla 2017 sa obchodná spoločnosť Generali Poist'ovňa, a. s., Lamačská cesta 3/A, Bratislava (ďalej len „sťažovateľka“), domáhala vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie

jej v záhlaví označených základných práv a slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 195/2014-98 z 19. januára 2016 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 107/2016 z 23. marca 2017 a ktorým by napadnuté rozhodnutia týchto súdov zrušil a vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti a z k nej pripojených príloh vyplýva, že návrhom doručeným Okresnému súdu Kežmarok (ďalej len „okresný súd“) sa K. B. a J. B. ako pozostalé blízke osoby po zomrelej obeti dopravnej nehody (ďalej len „navrhovatelia“) domáhali proti J. K. ako prevádzkovateľovi motorového vozidla (ďalej len „odporca v 1. rade“) a sťažovateľke ako poisťovateľovi, u ktorého bolo motorové vozidlo odporcu v 1. rade povinne zmluvne poistené v zmysle zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“), náhrady nemajetkovej ujmy v sume 33 000 € s príslušenstvom, ktorá mala aspoň čiastočne zmierniť neoprávnený zásah do práva navrhovateľov na ochranu osobnosti, pokiaľ ide o právo na súkromie a rodinný život.

3. Na základe námietky sťažovateľky o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v spore odôvodnenej tým, že § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z. taxatívnym spôsobom vymedzuje rozsah nárokov, ktoré poisťovateľ poskytuje z titulu poistenia zodpovednosti, avšak medzi tieto nároky nepatrí nemajetková ujma, ktorá je ako samostatný právny inštitút upravená § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, okresný súd podľa v tom čase účinného § 152 ods. 2 druhej vety Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) medzitýmnym rozsudkom č. k. 8 C 64/2012-69 z 19. marca 2014 rozhodol, že *„základ žalobných nárokov žalobcov na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je opodstatnený“*, pretože *„náhrada nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obeť usmrtenej pri dopravnej nehode spadá do rozsahu poistného krytia povinného zmluvného poistenia v zmysle platného a účinného Zákona č. 381/2001 Z. z.“*. V odôvodnení uvedeného rozhodnutia okresný súd zároveň konštatoval, že *«... pri výklade pojmu škoda pre účely Zákona č. 381/2001 Z. z. treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve. Predmetný zákon bol totiž*

výsledkom transpozície smerníc EÚ, ktoré boli nahradené teraz platnou Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. 09. 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto Smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“, komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú tak aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje majetkovú škodu aj nemajetkovú škodu (pozri napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 06. 05. 2010 vo veci C-63/09, Axel Walz proti Clickair SA).» V tejto súvislosti okresný súd poukázal na odlišné stanovisko člena dovolacieho senátu najvyššieho súdu vyslovené v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 168/2009 z 20. apríla 2011, ktoré je podľa jeho názoru „plne v súlade s podmienkou uloženou rozsudkom Súdneho dvora EÚ z 24. 10. 2013 vo veci Haasová proti Petrikovi a Holingovej, C-22/12, podľa ktorého článok 3 ods. 1 Smernice Rady 72/166/EHS z 24. 04. 1972 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, článok 1 ods. 1 a 2 druhej Smernice Rady 84/5/EHS z 30. 12. 1983 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel zmenenej a doplnenej Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ ES z 11. 05. 2005 a článok 1 ods. 1 tretej Smernice Rady 90/232/EHS zo 14. 05. 1990 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej“.

4. Na základe odvolania sťažovateľky, v ktorom opätovne namietla nedostatok pasívnej vecnej legitímácie v spore z dôvodu, že výklad podaný okresným súdom nespĺňa požiadavky eurokonformného výkladu, ako aj to, že okresný súd vo vzťahu k základu

žalobou uplatnenému nároku nevykonan riadne dokazovanie, krajský súd napadnutým rozsudkom medzitýmny rozsudok okresného súdu podľa § 219 ods. 1 OSP potvrdil s tým, že „postupom podľa ust. § 164 O. s. p. výrok rozsudku súdu prvého stupňa upresnil“ tak, že „sa jedná výlučne o vyriešenie otázky, že náhrada nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obeť usmrtenej pri dopravnej nehode spadá do rozsahu poistného krytia povinného zmluvného poistenia v zmysle platného a účinného zákona č. 381/2001 Z. z. v platnom znení“. Na námietku sťažovateľky o nevykonaní dokazovania „čo do veci samej“ krajský súd v odôvodnení uvedeného rozhodnutia osobitne reagoval konštatovaním, že „okrem otázky, ktorá bola vyriešená medzitýmny rozsudkom, pričom sám žalovaný uvádza, že ide o otázku právnu, bude súd prvého stupňa vykonávať dokazovanie vo veci samej a je aj otázkou žalovaného v 2. rade, aby toto dokazovanie bolo vykonané riadne a prípadné nedostatky vo vzťahu k vykonanému dokazovaniu namietal v priebehu konania. Pokiaľ dôjde k pochybeniu v takom rozsahu ako namietal žalovaný v 2. rade vo svojom odvolaní, bude uvedené predmetom preskúmania v odvolacom konaní proti rozsudku vo veci samej.“.

5. Dovolanie sťažovateľky podľa § 237 písm. f) OSP, v ktorom namietla, že krajským súdom vykonané upresnenie výroku medzitýmneho rozsudku okresného súdu, ktoré odôvodnil existenciou chýb v písaní a počítaní a iných zrejmych nesprávností (§ 164 OSP), je neprípustné, ako aj to, že samotnému rozhodnutiu krajského súdu chýba presvedčivé zdôvodnenie vo vzťahu k meritu prejednávanej veci, pretože vo vzťahu k základu žalobou uplatneného nároku dosiaľ zo strany všeobecných súdov nebolo vykonané riadne dokazovanie, najvyšší súd vychádzajúc z právnej úpravy prípustnosti tohto opravného prostriedku účinnejšie do 30. júna 2016 napadnutým uznesením odmietol podľa § 447 písm. c) Civilného sporového poriadku ako procesne neprípustné bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozsudku krajského súdu.

6. S uvedenými závermi všeobecných súdov sťažovateľka nesúhlasí a opakujúc identické argumenty, aké uplatnila v konaniach pred týmito súdmi, v sťažnosti vyjadruje presvedčenie, že „v prípade rozhodnutia Krajského súdu v Prešove... ide o rozhodnutie svojvoľné, keď krajský súd sa pri svojom rozhodovaní zásadne odchyľil od znenia

príslušných ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z. ... Rovnako je sťažovateľ toho názoru, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je rozhodnutím arbitrárnym, keď odôvodnenie jeho rozsudku neobsahuje odpoveď na sťažovateľom prezentované zásadné argumenty, osobitne tie, ktoré boli obsahom jeho odvolacích námietok. Rozhodnutie odvolacieho súdu napokon považuje sťažovateľ tiež za rozporné s platnými procesnými normami. Vo vzťahu k Uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky... namieta sťažovateľ, že týmto rozhodnutím bolo sťažovateľovi odopreté jeho právo na prístup k súdu, keď súčasne toto rozhodnutie považuje sťažovateľ za arbitrárne a zjavne neodôvodnené.“

II.

7. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd (každý) návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

8. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú

zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

9. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

K námietke porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým rozsudkom krajského súdu

10. Z obsahu predloženej sťažnosti vyplýva, že jej podstatu tvorí námietka sťažovateľky o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v spore (bod 2) vychádzajúca z názoru, že navrhovateľmi uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nie je krytý povinným zmluvným poistením podľa zákona č. 381/2001 Z. z. a že interpretácia ustanovení citovaného zákona okresným súdom a krajským súdom nespĺňa požiadavky eurokonformného výkladu, čo má preukazovať konkrétna judikatúra Súdneho dvora

Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), na ktorú v tejto sťažnosti odkazuje. S poukazom na skutočnosť, že okresný súd vo vzťahu k základu žalobou uplatnenému nároku nevykonával riadne dokazovanie, sťažovateľka následne spochybňuje aj prípustnosť jeho rozhodnutia formou medzitýmneho rozsudku podľa § 152 ods. 2 druhej vety OSP, keďže samotné rozhodnutie o pasívnej vecnej legitímácii sťažovateľky v spore je len posúdením predbežnej otázky a nie celého základu uplatneného nároku, ktorú vadu nemohol zhojiť ani krajský súd, keď postupom podľa § 164 OSP opravil, resp. „upresnil“ výrok medzitýmneho rozsudku okresného súdu.

11. Vychádzajúc z bodov 8 a 9 tohto uznesenia ústavný súd konštatuje, že jeho úlohou v danom prípade bude zistiť, či sa krajský súd pri rozhodovaní o podanom odvolaní sťažovateľky nedopustil takej svojvôle, ktorá by bola v zjavnom nesúlade so zaužívanými výkladovými praktikami, popierala by pravidlá formálnej logiky a extrémne by vybočovala z účelu a zmyslu relevantnej právnej úpravy. Skôr ako tak urobí, však ústavný súd považuje za potrebné upriamiť pozornosť sťažovateľky na to, že otázkou pasívnej vecnej legitímácie (iného) poisťovateľa, u ktorého bolo motorové vozidlo povinne zmluvne poistené v zmysle zákona č. 381/2001 Z. z., v takomto type sporu sa zaoberal už vo veciach vedených pod sp. zn. I. ÚS 206/2015, sp. zn. III. ÚS 645/2015 a sp. zn. III. ÚS 646/2015, kde v identickej skutkovej a právnej situácii a na podklade obdobnej právnej argumentácie odmietol sťažnosti (iného) sťažovateľa ako zjavne neopodstatnené, pretože nedospel k záveru o vadnosti druhostupňových odvolacích rozsudkov v miere, ktorá by nedovoleným spôsobom atakovala jeho základné práva a slobody.

12. Vzhľadom na pretrvávajúcu nejednotnosť judikatúry slovenských všeobecných súdov k spornej právnej otázke, ako aj nezanedbateľný význam dotknutých právnych súvislostí pre ustálenie konkrétnejších obrysov uplatňovania princípu prednosti úijného práva slovenskými vnútroštátnymi orgánmi, sa následne ústavný súd v uznesení sp. zn. III. ÚS 666/2016 z 11. októbra 2016 (uverejnenom aj v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2016 pod publikačným číslom 50/2016, s. 876 – 892) podrobnejšie vyjadril k interpretácii a aplikácii vnútroštátnych právnych noriem vo svetle práva Európskej únie, keď judikoval:

«Vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii okrem iného tkvie aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Pritom ide aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky síce zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily.

Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj sudy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu úijného tvorcu zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci (toto sťažovateľ účelovo zdôrazňuje), ale aj viazanosť ústavou (teda i jej čl. 7 ods. 2) i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy. (...)

Práve smernice ako typová kategória predpisov sekundárneho práva sú (na rozdiel od nariadení) typické absenciou priamej uplatniteľnosti voči fyzickým osobám a právnickým osobám v jednotlivých členských štátoch. Podľa čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „zmluva o fungovaní EÚ“) je smernica záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.

Citované ustanovenie primárneho práva Európskej únie vysiela zrozumiteľné posolstvo vnútroštátnym orgánom členských štátov zaväzujúc ich na taký výkon ich vrchnostenských kompetencií, ktorý zabezpečí dosiahnutie výsledku očakávaného smernicou. Inými slovami, ide tu o povinnosť naplniť vôľu úijného tvorcu smernice vnútroštátnymi právnymi prostriedkami.

Štandardným prostriedkom dosahovania cieľa stanoveného smernicou je zmena právnej úpravy, ku ktorej pristúpi vnútroštátny zákonodarca. Avšak pre prípad, že túto svoju povinnosť nesplní, vyvinula rozhodovacia prax Súdneho dvora teóriu priameho účinku smerníc a nepriameho účinku smerníc.

Pre posudzovaný prípad priamy účinok dotknutých smerníc neprichádza do úvahy, a to vzhľadom na závery rozsudku Súdneho dvora vo veci Marshall (C-152/84), podľa ktorého na základe vtedajšieho čl. 189 ods. 3 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (v súčasnosti už citovaný čl. 288 ods. 3 zmluvy o fungovaní EÚ) záväzná podstata smernice, ktorá konštituuje základňu pre možnosť odvolať sa na smernicu pred vnútroštátnym súdom, existuje len vo vzťahu ku „každému členskému štátu, ktorému je určená“. Z toho vyplýva, že smernica nemôže sama osebe ukladať povinnosti jednotlivcom a že ustanovenia smernice ako také nemožno uplatňovať voči jednotlivcom.

Možno tak uvažovať len o nepriamom účinku smerníc, ktorý zakladá rozhodnutie Súdneho dvora vo veci Marleasing SA (C-106/89) s odvolaním sa na prejudikatúru vo veci Von Colson a Kamann (C-14/83). Podľa tohto rozhodnutia pri aplikácii vnútroštátneho práva bez ohľadu na to, či aplikované ustanovenia boli schválené pred alebo po smernici, vnútroštátny súd povolaný na výklad vnútroštátneho práva je povinný interpretovať ho, nakoľko je to možné vo svetle dikcie (textu) a účelu smernice, aby sa dosiahol výsledok sledovaný smernicou, a tým zabezpečil súlad s tretím odsekom čl. 189 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (čl. 288 ods. 3 zmluvy o fungovaní EÚ).

Nepriamy účinok smerníc Súdny dvor ešte konkrétnejšie objasnil vo veci Pfeiffer a ďalší (C-397/01 až 403/01). Tu zdôraznil, že požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie sa síce v prvom rade týka vnútroštátnych ustanovení prijatých na prebratie smernice, neobmedzuje sa však iba na výklad týchto ustanovení, ale vyžaduje, aby vnútroštátny súd vzal do úvahy vnútroštátne právo ako celok a posúdil, do akej miery ho možno použiť spôsobom, ktorý nevedie k výsledku, ktorý odporuje smernici (bod 115). Ak vnútroštátne právo umožňuje za určitých okolností s použitím vlastných výkladových metód vyložiť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu tak, že bude možné vyhnúť sa rozporu s inou normou vnútroštátneho práva alebo obmedziť oblasť pôsobnosti tohto ustanovenia na dosiahnutie tohto účelu a použiť ho len do tej miery, aby bolo súladné s danou normou, tak je vnútroštátny súd povinný použiť rovnaké metódy, aby sa dosiahol cieľ stanovený smernicou (bod 116). (...)

Ak teda slovenský zákonodarca do zákonného pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení, a teda do rozsahu poistenia zodpovednosti za škodu

v zmysle uvedeného zákona nezahrnul aj nemajetkovú ujmu a jej poistné krytie, dostáva sa vzhľadom na záväzný výklad zodpovedajúcich smerníc (v súčasnosti už len konsolidovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti) do rozporu so zámerom tvorcu únijnej právnej regulácie identifikovaným Súdnym dvorom.

Všeobecné sudy konajúce v sťažovateľovej veci boli preto povinné skúmať možnosť implementácie eurokonformného výkladu prostredníctvom tzv. nepriameho účinku relevantnej únijnej regulácie. Súdny dvor požaduje od vnútroštátnych súdov, aby práve v prípade nesplnenia povinnosti riadnej transpozície smernice členským štátom vykladali ustanovenia vnútroštátneho práva „v čo najvyššej možnej miere tak, aby mohli byť použité v súlade s cieľmi tejto smernice“ (napr. rozsudok z 13. 7. 2000 vo veci Centroteel, C-456/98).».

13. Pokiaľ krajský súd (i okresný súd) dospel k záveru o možnosti extenzívneho výkladu pojmu „škoda“ použitého v zákone č. 381/2001 Z. z., čo bolo pre posúdenie otázky pasívnej vecnej legitímácie sťažovateľky v spore rozhodujúce, ústavný súd tento záver nepovažuje za arbitrárny ani inak ústavne neudržateľný. Krajský súd zrozumiteľne a logicky vysvetlil svoje právne úvahy, keď odkázal na obsah a závery rozsudku Súdneho dvora vo veci C-22/12 (Haasová, rozsudok z 24. 10. 2013). Ústavný súd v tejto súvislosti iba dopĺňa, že už vo veci C-300/10 (Marques Almeida, rozsudok z 23. 10. 2012, bod 30) Súdny dvor vyslovene konštatoval, že „členské štáty sú... povinné zabezpečiť, aby zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, ktorá sa uplatňuje podľa ich vnútroštátneho práva, bola krytá poistením v súlade s ustanoveniami všetkých troch vyššie uvedených smerníc“.

14. Interpretačná snaha sťažovateľky v relácii k záverečnej časti právnej vety rozsudku Súdneho dvora vo veci C-22/12, v ktorej sa odkazuje na vnútroštátnu právnu úpravu („... ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej.“), je preto podľa názoru ústavného súdu účelová a márna. Právna veta sformulovaná Súdnym dvorom ako odpoveď

na položenú prejudiciálnu otázku je totiž zopakovaním textu obsiahnutého v bode 59 odôvodnenia predmetného rozsudku; pred týmto textom Súdny dvor uviedol:

„ 55. Členské štáty teda majú zaručiť, aby náhrada škody podľa ich vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody, bola krytá povinným poistením v určitých minimálnych sumách určených v článku 1 ods. 2 druhej smernice.

56. V prejednávanej veci by to tak malo byť, pretože podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, majú osoby nachádzajúce sa v postavení pani [REDAKOVANÉ] a jej dcéry v súlade s § 11 a 13 českého Občianskeho zákonníka nárok na náhradu nemajetkovej ujmy utrpenej v dôsledku úmrtia ich manžela, resp. otca.

57. Tento záver nemôže spochybniť ani okolnosť predložená slovenskou vládou, podľa ktorej tieto paragrafy patria do tej časti českého i slovenského Občianskeho zákonníka, ktorá sa týka zásahov do ochrany osobnosti a ktorá je v zmysle týchto zákonníkov nezávislá od časti týkajúcej sa zodpovednosti za škodu v pravom zmysle slova.

58. Keďže totiž zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho súdu v tomto prípade vyplýva z § 11 a 13 českého Občianskeho zákonníka, vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnu povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú uvedené smernice.“

15. Na základe uvedeného možno konštatovať, že výkladové postupy a rešpektovanie súvislostí dotknutých právnych inštitútov a kategórií umožňovali krajskému súdu (i okresnému súdu) zmysluplne zahrnúť pod zákonnú terminológiu aj nemajetkovú (imateriálnu) ujmu aprobovanú *in abstracto* v ustanoveniach Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti, ako aj prijať záver, že „náhrada nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkyim osobám obeť usmrtenej pri dopravnej nehode spadá do rozsahu poistného krytia povinného zmluvného poistenia v zmysle platného a účinného zákona č. 381/2001 Z. z.“, a teda sťažovateľka je v spore pasívne vecne legitimovaná, ktorý v žiadnom prípade nemožno považovať za prejav svojvôle vedúcej k ústavnej neudržateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu.

16. Sťažovateľka v sťažnosti namietala aj to, že okresný súd vo vzťahu k základu žalobou uplatnenému nároku nevykonával riadne dokazovanie, v dôsledku čoho spochybnila aj prípustnosť jeho rozhodnutia formou medzitémneho rozsudku podľa § 152 ods. 2 druhej vety OSP, keďže samotné rozhodnutie o pasívnej vecnej legitímácii sťažovateľky v spore bolo len posúdením predbežnej otázky a nie celého základu uplatneného nároku, ktorú vadu nemohol zhojiť ani krajský súd, keď postupom podľa § 164 OSP opravil, resp. „upresnil“ výrok medzitémneho rozsudku okresného súdu.

17. V súvislosti s touto námietkou ústavný súd odkazuje na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 188/2013 z 28. januára 2014 (publikované aj v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a súdov Slovenskej republiky 1/2015 pod číslom 5, s. 16 – 17), v ktorom uviedol: *„Medzitémny rozsudok predstavuje rozsudok o základe uplatneného nároku. Súdna prax už v minulosti dospela k záveru, že za základ prejednávanej veci, o ktorom súd môže rozhodnúť medzitémnym rozsudkom, je potrebné spravidla považovať všetky sporné otázky vyplývajúce z uplatňovaného návrhu, ktoré musí súd posúdiť, ak má o veci rozhodnúť, s výnimkou výšky nároku. Sú to všetky okolnosti determinujúce výšku predmetu konania, ktoré musí súd posúdiť, ak má o veci rozhodnúť. Týmto rozsudkom sa súd vyjadruje k tomu, či žalobca má vôbec na požadované plnenie právo a v akom rozsahu. Rozhodnutie o základe veci je v prvom rade rozhodnutím o skutkovom základe sporu, ktorým je uplatnený nárok charakterizovaný a z ktorého sa odvíja právne posúdenie základu veci. Ide o všetky skutkové a právne otázky, od ktorých posúdenia závisí výška uplatneného nároku, s výnimkou okolností, ktoré sa týkajú samej výšky nároku (k tomu porovnaj: Drápal, L., Bureš, J. a kol., Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1029). Medzitémnym rozsudkom musí tak byť rozhodnuté o celom základe prejednávanej veci, nielen o určitej spornej právnej otázke, týkajúcej sa uplatneného žalobného nároku. Týmto rozhodnutím nemožno riešiť predbežné otázky. Výrok o predbežnej otázke, hoci aj vo veci rozhodujúcej, neprichádza do úvahy. Žiadna právna ani skutková otázka nemôže byť posudzovaná jednotlivo (samostatne) a odvolací súd sa k nej v takejto súvislosti nemôže vyjadrovať. Posúdenie predbežnej otázky nemôže byť vyjadrené formou výroku, ale sa môže prejaviť len v spôsobe rozhodnutia vo veci samej a môže byť uvedené len v odôvodnení rozsudku,*

pretože ako už bolo vyššie uvedené, základom veci je všetko, čo nemožno podriaadiť pod pojem výška uplatneného nároku, a preto musia byť vyriešené všetky otázky, nielen niektoré alebo dokonca len jedna z nich. Aj výrok medzitémneho rozsudku by musel byť vyslovený tak, že nárok je opodstatnený (daný). Na tomto mieste je tiež treba uviesť, že je možné rozhodnúť iba kladným medzitémnym rozsudkom.“

18. Pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je úlohou ústavného súdu preskúmavať príslušné právne predpisy a prax všeobecných súdov *in abstracto*, ale obmedziť sa, nakoľko je to len možné, na posúdenie konkrétneho prípadu na účely zistenia, či spôsob, akým boli uvedené predpisy aplikované alebo sa dotkli sťažovateľa, viedol k porušeniu ústavy alebo kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy. Jedným z kritérií rozhodovania ústavného súdu je aj intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd, a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach daného prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd sťažovateľa, vrátane jeho práva na spravodlivý súdny proces.

19. Vzhľadom na záver uvedený v bode 15 tohto uznesenia ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach daného prípadu mu ani prípadná vecná nesprávnosť napadnutého rozsudku krajského súdu z dôvodu porušenia procesných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní (majúca význam pre ochranu zákonnosti, pozn.) neumožňuje prijať záver o extrémnom vybočení z účelu a zmyslu ním aplikovanej právnej úpravy, ktoré by zakladalo porušenie ústavných princípov spravodlivého súdneho procesu. K výkladu právnych predpisov a ich inštitútov totiž nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona (a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý), ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona (IV. ÚS 71/2013). A keďže v danom prípade neexistuje reálna možnosť vyslovenia porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu, ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

K námietke porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu

20. Pravidlá týkajúce sa prípustnosti dovolania majú za cieľ zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím. Dotknuté osoby musia počítať s tým, že tieto pravidlá budú aplikované. Jednako tieto pravidlá alebo ich používanie nemôžu týmto osobám zabrániť, aby využili existujúci opravný prostriedok (napr. I. ÚS 4/00; vec Pérez De Rada Cavanilles c. Španielsko, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. 10. 1998).

21. Otázku posúdenia prípustnosti dovolania rieši zákon. Posúdenie splnenia zákonných predpokladov (podmienok) prípustnosti dovolania s negatívnym výsledkom nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa v prípade, ak zákonné pravidlá dovolanie nepripúšťajú (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Postup súdu v súlade so zákonom nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia označeného práva sťažovateľa.

22. Z relevantnej časti napadnutého uznesenia (bod 5) vyplýva, že najvyšší súd odmietnutie dovolania sťažovateľky odôvodnil po poukaze na to, že ide o dovolanie podané pred nadobudnutím účinnosti Civilného sporového poriadku, pričom v zmysle § 238 OSP ani § 237 písm. a) až e) a g) OSP jeho prípustnosť do úvahy neprichádza. Zároveň poukázal na to, že *«na zasadnutí občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu 3. decembra 2015 bolo prijaté stanovisko, uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.“... Pri vyjdení zo stanoviska citovaného pod 15 zhora má dovolací súd za to, že obsah spisu v prejednávanej veci nedáva žiadny podklad pre to, aby sa na prípad v prejednávanej veci uplatnila druhá časť právnej vety stanoviska. Takýto záver je tu namieste preto, že dovolaním napádané rozhodnutie odvolacieho súdu (ako primárny predmet prieskumu*

zo strany dovolacieho súdu) obsahuje všetky zákonom vyžadované náležitosti. Ak konania pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvoria jeden celok, určujúca spätosť rozhodnutia odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozhodnutím súdu prvej inštancie vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu a okrem prípadov plného stotožnenia sa odvolacieho súdu s dôvodmi súdu prvej inštancie a jeho odkazu na takéto dôvody (ktorý postup priamo predpokladala prvá časť ustanovenia § 219 ods. 2 O. s. p. a prevzatý bol tiež do § 387 ods. 2 C. s. p.) je z pohľadu existencie dôvodov rozhodnutia významné len to, či tieto obsahuje rozhodnutie odvolacieho súdu... Dovolateľke pritom nešlo prisvedčiť v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné, keď platí, že za vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p. v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv účastníka; ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom (o taký prípad tu ale nešlo).».

23. S poukazom na bod 17 tohto uznesenia ústavný súd konštatuje, že mu neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru všeobecných súdov a suplovať právomoc, ktorá je podľa § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) zverená najvyššiemu súdu, ktorý už napr. v rozsudku sp. zn. 1 Cdo 185/2006 z 1. októbra 2013 vyslovil, že je tým orgánom verejnej moci, ktorý „*ex lege sleduje a vyhodnocuje právoplatné rozhodnutia súdov v občianskom súdnom konaní a na ich základe, v záujme jednotného rozhodovania súdov, zaujíma stanoviská k ich rozhodovacej činnosti vo veciach určitého druhu alebo charakteru, a tak predurčuje ich následný postup aj v iných obdobných veciach*“, pričom „*ak bol k určitej právnej otázke vyslovený právny názor v stanovisku najvyššieho súdu, sú všetky sudy všeobecných súdov, vrátane samotného najvyššieho súdu, povinné pri svojom rozhodovaní z neho vychádzať, lebo stanovisko je pre ne záväzná*“.

24. Zákonnou podmienkou využitia právomoci jednotlivých kolégií najvyššieho súdu podľa § 21 ods. 3 písm. a) zákona o súdoch je zistenie, že došlo k výkladovým rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov toho istého kolégia. Cez túto podmienku zjednocovacia právomoc kolégií najvyššieho súdu prirodzene napĺňa stabilne judikovanú požiadavku ústavného súdu, podľa ktorej k imanentným znakom právneho štátu

patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99).

25. Napriek uvedenému ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach daného prípadu sa námietka porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu posunula do výlučne akademickej roviny a v takýchto prípadoch sa teória i prax ústavných súdov vyhranene prikláňa k odmietnutiu v takejto veci rozhodovať (pozri napr. uznesenie Ústavného súdu Českej republiky z 8. 9. 1999, sp. zn. IV. ÚS 122/99, publikované v Sbírcce nálezů a usnesení Ústavního soudu, zväzok č. 15, uznesenie č. 56, s. 315 a nasl., resp. Barron, J., Dienes, C.: Constitutional Law. 4. vyd., St. Paul 1995, s. 83 – 85, alebo K. Schleich: Das Bundesverfassungsgericht. 3. vyd., München 1994, s. 142150), pretože tu chýba možnosť bezprostredného a trvajúceho zásahu, ktorý by mohol mať vplyv na pozíciu sťažovateľky. Inými slovami, ak je sťažovateľkou namietaný zásah do jej ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv alebo slobôd, potom musí byť tento zásah výrokom meritórneho rozhodnutia ústavného súdu odstrániteľný, avšak v danej veci táto podmienka splnená nie je, pretože vzhľadom na záver ústavného súdu uvedený v bode 15 tohto uznesenia o pasívnej vecnej legitímácii sťažovateľky v spore pred všeobecnými súdmi nemožno mať akékoľvek pochybnosti. Na základe uvedeného ústavný súd v záujme účelnosti a procesnej ekonomie (IV. ÚS 242/08) sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

26. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. októbra 2017